

POLITIET

Justisdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres referanse
200400435

Vår referanse
200706193

Dato
2. januar 2008

HØRING – RAPPORT ”RETT TIL TOLK” – TOLKING OG OVERSETTELSE I NORSK STRAFFEPROSESS

Det vises til høringsbrev av 21. september, sendt direkte til Oslo politidistrikt, med frist for svar til 21. desember. Fristoversittelsen beklages.

Oslo politidistrikter en storbruker av tolketjenester, og vi synes utredningen er meget omfattende og grundig for så vidt gjelder de ulike problemstillinger vedr tolkebruk. Det er positivt at det skjer regelendringer som sikrer likevel rett til tolk og som tilstreber å sikre god kvalitet på tolketjenestene. Vi vil likevel bemerke at det synes overraskende at det ikke var representasjon fra påtalemyndigheten i arbeidsgruppen, idet forslagene for en stor del er gjort i straffeprosessloven med relaterte forskrifter, herunder påtaleinstruksen.

Arbeidsgruppen har utredet flere sider av bruk av tolk, og nedfelt flere forslag til endringer i straffeprosessloven, domstolsloven, påtaleinstruksen mv. Det er grundig gjort rede for kravene til ”a fair trial” som følger av EMK art. 6, og de følger dette har for bl.a politets tolkebruk..

Etter at arbeidsgruppens rapport var ferdig i mars 2005, har det skjedd endringer. Nasjonalt tolkeregister er opprettet, og lagt under Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Domstolenes tolkeregister er dermed ikke lenger aktuelt. Det er også gitt midlertidige regler og rutiner for lyd- og bildeopptak som er i tråd med rapportens forslag.

Det er ingen uenighet i vurderingen av betydningen av gode tolketjenester. Oslo politidistrikt bruker mye ressurser på å finne tolker, vente på tolker, og ikke minst betale dem – og vi har eksempler på at siktede har måttet bli løslatt, fordi tolker ikke lar seg oppdrive. Andre ganger har ikke tolken hatt de nødvendige ferdigheter, enten språklig eller tolketeknisk.

Tolker kan som det fremgår av utredningen ha ulik bakgrunn og utdanning – noen vil være statsautoriserte translatører, andre vil være fagoversettere, noen ha en autorisasjon etter en fagprøve – og andre vil ikke ha noen formelle kvalifikasjoner overhodet. Tolk er ingen beskyttet tittel. Noen tolker vil være gode muntlige, mens andre kun vil forholde seg til

Oslo politidistrikt

91 Strategisk Stab, besøk: Grønlandsleiret 44, 0190 OSLO
Post: Postboks 8101 Dep, 0032 OSLO
Tlf: 22 66 90 50 Faks: 22 66 87 01

Org. nr.: 961398142
Postgiro: 7694.05.08319

skriftstykker. For noen språk vil det være slik at kvalifiserte tolker ikke kan oppdrives. Hva slags tolk man velger vil ha sammenheng med kostnader, men først og fremst med tilgjengelighet.

Slik vi ser det, har kanskje ikke arbeidsgruppen i sin helhet tatt inn over seg hvor vanskelig det er å skaffe egnede tolker. Flere av synspunktene bærer etter vår oppfatning preg av det. For noen språk er det knapt mulig å fremskaffe tolk overhodet – kanskje er det bare en eller to som man i det hele tatt vet om. Å finne tolker andre steder i landet kan dermed være eneste utvei, og i mange tilfeller vil dette uansett være den raskeste måten å få fremskaffet en tolk på. Vi vil også peke på at drøftelsene omkring hvordan tolk skal brukes i liten grad synes å skille mellom store og omfattende saker på et komplisert fagområde – for eksempel industrispijasje eller datakriminalitet – eller mindre saker med et enkelt faktum – hastighetsoverskridelser eller butikktysterier for eksempel. Ei heller kan det sees at det er drøftet hvilket behov politi og påtalemyndighet har for å finne tolker som i størst mulig grad er fullstendig ukjent med det miljøet det aktuelle straffbare forhold har tilknytning til. For eksempel vil det antakeligvis være en fordel i en sak som den aktuelle drosjesaken i Oslo å kunne benytte tolker som hadde minst mulig tilknytning til Oslo, og hvor politiet også kunne søke å begrense tolkenes innsikt i saken ved at saksopplysninger ikke er synlige for tolkene. Telefontolking er derfor en meget praktisk og hensiktsmessig måte å benytte tolker på, og vil også være svært ressursbesparende. At en tolk kan finnes i for eksempel Steinkjer eller Ålesund, som er tilgjengelig umiddelbart, vil også være gunstig for fremmedspråklige, idet hans eller hennes befatning med politiet vil være av adskillig kortere varighet enn om vedkommende må vente på at noen skal reise fra A til B i Osloområdet. For skrankeforelegg vil ikke engang politiet som hovedregel ha hjemmel til å holde på noen for å vente på tolk.

Arbeidsgruppen har drøftet telefontolking, og bl.a. anført følgende:

Telefontolking ble vurdert som mer anstrengende for tolkens konsentrasjon, og opplevdes av tolkene som bare forsvarlig for å gjennomføre korte og ”enkle” samtaler. Mobilmarkedets oppblomstring reiser også enkelte sikkerhetsmessige spørsmål ved bruk av telefontolking. Det er rapportert om erfaringer med ”telefontolker” som tolker mens de kjører bil – eller enda alvorligere, mens de sitter på bussen. For justissektoren vil derfor telefontolking i mange tilfeller være uaktuelt av andre grunner enn de rent tekniske utfordringene denne kommunikasjonsformen innebærer. I lys av at tilfredsstillende teknisk utstyr etter all sannsynlighet snart vil finnes i mer overkommelige prisklasser, og at teknikken stadig blir bedre, stiller arbeidsgruppen seg i prinsippet positivt til at man tar skjermtolking i bruk også i justissektoren. Det må imidlertid være en forutsetning at situasjonen er tilrettelagt slik at tolkene kan arbeide på forsvarlig måte, og det er tatt hensyn til de spesifikke krav tolken har til gode lytteforhold. Samtidig kan det ikke understrekes nok hvor viktig opplæring av alle parter i kommunikasjonen er, om skjermtolking skal tas vellykket i bruk i justissektoren.

Oslo politidistrikt finner det overraskende at man i stor utstrekning avviser telefontolking fordi det angivelig har vært eksempler på at tolker ikke har forstått sitt oppdrag, og sittet på bussen og tolket mv. På samme måte ville man neppe avvise andre tjenester som kommer via telefon, fordi man ikke kan se hvor tjenesteyteren rent faktisk befinner seg. Og for øvrig: I virkelighetens verden er nok slik at politiet kan ha bruk for en tolk så raskt at selv en som kjører bil må gjøre nytten, og å vente på noe bedre vil kunne sette andres liv i fare eller lignende. I andre land er telefontolking det vanligste, og en organisering av tolketjenester gjør det mulig for alle etater og organer å få tak på en tolk med relevante ferdigheter nær sagt til enhver tid. Britisk politi kan i utgangspunktet på tak på telefontolk for mer enn 150 språk, hele døgnet, og innen 90 sekunder etter ”bestilling”. Tjenesten leveres av et firma, som også formidler til andre selskaper mv.

Telefontolking, som altså gir tilgang til et større antall tolker, vil også gjøre tolken mindre personlig involvert i saken, som kan være positivt i flere sammenhenger, ikke minst av hensyn til tolken selv, eller til selve etterforskningen, og forholdet mellom politi og tolk vil i større grad forbli nøytralt.

Det er i forslag til endringer i domstolsloven lagt til grunn at partene kan motsette seg oppnevning av en bestemt tolk, og at det kan kreves begrunnelse for hvorfor man ikke ønsker den aktuelle tolken. Dette synes i utgangspunktet rimelig. Men begrunnelsen kan i utgangspunktet være vanskelig å gi fra politiets side, fordi den vil stride mot taushetsplikt eller være skadelig for en pågående etterforskning. Etter Oslo politidistrikts oppfatning er det ikke tilstrekkelig at den protesterende part kan be om at en begrunnelse ikke bringes videre. Regelen bør enten være slik at politiets vurdering må legges til grunn, eller at begrunnelsen ikke *kan* bringes videre. Oslo politidistrikt har opplevd at det har fremkommet opplysninger via kommunikasjonskontroll eller fra andre straffesaker om tolker som benyttes i pågående saker, og som det selvsagt kan være vanskelig å bringe videre når politiet ikke har kontroll på hvordan denne informasjonen behandles videre.

Et større problem enn telefontolking er etter vår mening at tolkene de facto ikke kan norsk godt nok til å forestå en tilstrekkelig korrekt oversettelse, og at det er svært vanskelig for politiet å kunne vurdere tolkeferdighetene. For en del språk er det ikke engang utarbeidet tester for å avgjøre tolkens ferdigheter. Her er det viktig at det på sikt tilføres så vidt gode ressurser at kvalifiserte tolker kan være tilgjengelige for alle aktører.

I utgangspunktet mener vi at dette best kan skje ved at alle tolker er tilgjengelig via Nasjonalt tolkeregister, som nå er opprettet. Pr i dag bruker Oslo politidistrikt egen tolkeoversikt, og så vidt vi vet gjør også domstolene det. Dette er neppe heldig for såvidt gjelder tilgang til tolker, men har sammenheng med mulighetene for å vandelskontrollere tolker. Pr i dag har politiet anledning til vandelskontroll i henhold til tillatelse fra Politidirektoratet. Et eget tolkeregister gjør det også mulig i større grad å vurdere tolkens egnethet ved at det muliggjør et erfaringsregister. Det er vår oppfatning at dersom tolker skal vandelskontrolleres – som det etter politiets mening vil være behov for – bør dette uansett lovhjemles.

Det kan også anføres at det ofte er behov for tolker i utlendingssaker, hvor særlig Oslo politidistrikt har mange oppgaver. Her kan man både være i en straffesak på etterforskningsstadiet, og i forvaltningssaken. Utlendingsloven gir ingen alminnelig rett til oversettelser for en utlending, bare når det er et ”særlig akutt behov”, jf også ”Utlendingsrett” s 476ff. Etter Oslo politidistrikts mening er dette ikke godt nok hensett til de regler som nå foreslås innført for straffesaker.

Tolking er svært kostbart, og blir derfor nødvendigvis vurdert opp mot andre behov. En sentral belastning av tolkeutgiftene slik arbeidsgruppen mener er det beste, og som vil sikre rettighetene i hht EMK vil være svært viktig og hensiktsmessig. Arbeidsgruppen nevner særlig omkosninger til tolk ved politiavhør, og oversettelse av straffesaksdokumenter. Politiet bruker tolk på ulike stadier i saken – for eksempel krever kommunikasjonskontroll bruk av tolk, eller gjennomgang av dokumenter innhentet fra utlandet, eller funnet ved ransaking osv. Skriftlige oversettelser er svært kostbare. Et relativt ferskt eksempel kan nevnes, hvor en norsk statsborger var begjært utlevert fra utlandet, for soning i Norge. Oslo politidistrikt ble pålagt av departementet å oversette hele dommen på rundt 50 sider. Dette

beløp seg til kr. 50 000, som ble belastet retts- og påtaleseksjonen, og som hadde konsekvenser for seksjonens drift. Etter vår mening er det vesentlig at det ikke er tvil om når dokumenter skal oversettes, og i hvilken utstrekning. Det er store prisforskjeller på oversettertjenester – en statsautorisert translator er vesentlig mer kostbar enn en vanlig oversetter. Det er neppe slik at alle skriftlige oversettelser trenger å være foretatt av statsautorisert translator.

Avslutningsvis vil vi anføre at god og effektiv bruk av tolk krever forståelse for tolkens rolle og oppgaver, jf også utredningens s 106. Det er en teknikk som både tolk og rekvirent må beherske. Oslo politidistrikt har tidligere arrangert kurs i bruk av tolk, som vi mener var svært hensiktsmessig, og vi vil tro at god og tilgjengelig informasjon om hvordan tolken skal benyttes vil være ressursbesparende og sikre best mulig kvalitet på tjenestene.

Med vennlig hilsen

Sveinung Sponheim
visepolitimester

Saksbehandler:
Runa Bunæs

Kopi: Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 OSLO